

Liite __

KESKI-UUDENMAAN SOSIAALI-
JA TERVEYDENHUOLLON
YHTEISTOIMINTAHANKE

Ohjausryhmä 16.01.2007

(STEHU)

KESKI-UUDENMAAN SOSIAALI- JA TERVEYDENHUOLLON YHTEISTOIMINNAN KEHITTÄMINEN

Ehdotus loppuraportiksi

KESKI-UUDENMAAN SOSIAALI- JA TERVEYDENHUOLLON YHTEISTOIMINNAN KEHITTÄMINEN

Tiivistelmä ja yhteenveto ehdotuksista

Keski-Uudenmaan alueen kunnat - KUUMA-kunnat ja Hyvinkään kaupunki käynnistivät helmikuussa 2006 yhteisen selvitystyön sosiaali- ja terveyspalvelujen yhteistoiminnan kehittämiseksi Keski-Uudellamaalla (STEHU-hanke). Selvitystyötä varten asetettiin em. kuntien ja HUS-yhtymän edustajista koostuva ohjausryhmä ja valmisteluryhmä. Valmistelua po. ryhmille on suoritettu lukuisissa alatyöryhmissä.

Seuraavaan on koostettu tiivistelmä loppuraportista ja hankeorganisaation keskeiset ehdotukset yhteistoiminnan kehittämiseksi. Ne perustuvat hankkeen loppuraporttiin sekä sen liiteaineistoon.

Yhteistoiminnan lähtökohdat

Valmistelutyössä on päädytty näkemykseen, että mahdollisen, sosiaali- ja terveysaluetta koskevan yhteisorganisaation muodostamisen sijasta Keski-Uudenmaan kuntien kesken sovitaan sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyöjärjestelyistä toiminnoissa, joiden seudulliseksi järjestämiseksi on osoitettavissa toiminnallisia ja taloudellisia sekä resurssien käyttöön liittyviä hyötyjä. Tässä tarkoituksessa selvitystyössä on määritelty viisitoista (15) sosiaali- ja terveydenhuollon toimintoa, joiden osalta seudullisia yhteistyöjärjestelyjä on pidettävä erityisen perusteltuina.

Tämän lisäksi ehdotetaan, että KUUMA-kuntien ja Hyvinkään kaupungin kesken tehdään yhteistoimintasopimus sosiaali- ja terveydenhuollon seudullisen yhteistoiminnan järjestämiseksi. Tarkoitus on myös, että jatkossa yhteistoiminnan kehittämistä ja organisointia koskeva valmistelutyö suoritetaan yhteistoiminta-sopimuksen tarkoittamassa neuvottelukunnassa, jonka työ on jatkuvaluontoista ja suunnitelmallista.

Valmisteluryhmä ja ohjausryhmä katsovat, että yhteisorganisaatoratkaisuja valmistellaan neuvottelukunnassa sen mukaan, mitä toimintokohtaisesti suoritettavassa jatkotyössä osoittautuu toiminnallisesti ja taloudellisesti perustelluksi. Yhteisorganisaatoratkaisuja voidaan toteuttaa, mikäli kaksi tai useampi kunta niihin päättää osallistua.

Yhteistoiminnan tavoitteet

Seudullisen yhteistoiminnan tavoitteiksi on STEHU-hankkeessa määritelty seuraavaa:

1. Hyvinvoinnin ja terveyden edistyminen sekä sosiaalisten ongelmien ja sairauksien ennalta ehkäisyn tehostuminen
2. Palveluketjun sujumisen parantuminen
3. Pääallekkäistoimintojen poistaminen
4. Pienten, haavoittuvien yksiköiden ongelmien välttäminen
5. Kustannustehokkuus
6. Hallinnon, talouden ja tukipalveluiden tehostaminen

Sosiaali- ja terveystalvelujen toimintamalli

Valmistelutyössä on määritelty sosiaali- ja terveydenhuollon seudullinen toimintamalli. Sen mukaan yhteistoiminnan piiriin kuuluu sosiaali- ja terveydenhuolto kokonaisuudessaan. Po. kokonaisuuteen kuuluvat tällöin:

- sosiaalitoimi,
- perusterveydenhuolto,
- työterveyshuolto,
- ympäristöterveydenhuolto sekä
- erikoissairaanhoido.

Toimintamallin mukaan palvelut ehdotetaan jäsennettäväksi Keski-Uudellamaalla väestö- ja asiakasnäkökulmasta siten, että useimmin tarvittavat perustalvelut ovat saatavissa kuntalaisten normaalien asiointimatkojen tapaan läheltä ns. lähitalveluina ja että harvemmin tarvittavat, erikoistuneemmat palvelut järjestetään 1 – 3 pisteeseen keskitettyinä seudullisina palveluina. Nämä palvelut voidaan tuottaa itse Keski-Uudenmaan toimintamallin piiriin kuuluvien yksiköiden toimesta tai niitä voidaan hankkia Keski-Uudenmaan väestölle muilta palveluntuottajilta ostamalla.

Peruseriaatteena on, että lähitalvelut ja seutupalvelut kuuluvat seudun yhteistoimintamallin piirissä tuotettaviin palveluihin. Muiltakin palveluntuottajilta hankittavien palvelujen osalta kunnille kuuluva järjestämisvastuu ehdotetaan hoidettavaksi kuntien yhteistoimintana, mikä merkitsee sitä, että kunnat niin sovittaessa kilpailuttavat ja tilaavat yhdessä seudun väestölle hankittavia palveluita.

Toimenpide-ehdotukset

Valmisteluryhmässä ja ohjausryhmässä on päädytty seuraaviin toimenpide-ehdotuksiin:

1. Sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistoimintasopimus

KUUMA-kuntiin kuuluvien Järvenpään, Keravan, Mäntsälän, Nurmijärven, Pornaisten, Tuusulan sekä Hyvinkään sairaanhoitoalueeseen kuuluvan Hyvinkään kaupungin kesken ehdotetaan tehtäväksi sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistoimintasopimus, jonka tarkoituksena on toteuttaa kuntalain 76 §:ssä todettua kuntien välistä yhteistoimintaa kuntien järjestettäväksi säädettyjen sosiaali- ja terveydenhuollon lakisääteisten sekä kuntien yhteisesti päättämien muiden sosiaali- ja terveystalvelujen järjestämisessä.

Sopimuksen mukaan

- sopijapuolten kesken määritellään vuosittain yhteistoiminnan alueet ja kohteet sekä sovitaan yhteisistä kehittämishankkeista, yhteisistä palveluista ja yhteisistä toimintaperiaatteista,
- sopimuksen piiriin kuuluvat kunnat sekä HUS-yhtymän Hyvinkään sairaanhoitoalue laativat yhteisesti kuntien järjestämisvastuuseen kuuluvia sosiaali- ja terveydenhuollon toimintoja varten järjestämissuunnitelman,
- kunnat osallistuvat tavoitteiden toteuttamista koskeviin yhteistoiminta-järjestelyihin sen mukaan, mitä asiasta kunkin yhteistoiminta-alueen tai –kohteen osalta erikseen päättävät,
- yhteistoiminnan organisoimiseksi perustetaan sopijapuolten yhteinen sosiaali- ja terveydenhuollon neuvottelukunta, joka valmistelee KUUMA-hallitukselle ja sopijapuolten toimielimille aloitteita, suunnitelmia ja esityksiä sopijapuolten sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistoiminnan kehittämiseksi ja organisoimiseksi,
- neuvottelukunta ehdotetaan muodostettavaksi päätöksentekoa valmistelevaksi elimeksi, jolloin sen kokoonpanon tulisi koostua sopijapuolten virkamiesjohdosta. Neuvottelukuntaan pysyviksi asiantuntijoiksi ehdotetaan myös Hyvinkään sairaanhoitoalueen virkamiesjohtoa, jotta myös palveluketjujen ohjaus

- erikoissairaanhoidon puolella varmistuu
- neuvottelukunnan alaisuuteen asetetaan toimiala- tai toimintokohtaisia, kuntien ja Hyvinkään sairaanhoitoalueen yhteisiä ohjausryhmiä käytännön yhteistyöjärjestelyiden hoitamista varten,
- sopijapuolet sitoutuvat toiminnan yhteiseen kehittämiseen ja kehittämisen koordinointiin, yhteiseen tilaajatoimintaan ja hankintoihin, yhteisiin informaatio- ja kommunikaatiojärjestelmiin (ICT) sekä edunvalvonta-kysymysten yhteiseen hoitamiseen.

2. Yhteistoiminnan organisointi

Varsinaisten seudullisten palvelujen organisoinnissa lähdetään siitä, että palvelujen kuntarajat ylittävää käyttöä varten hyödynnetään kulloinkin tilanteeseen parhaiten soveltuvia organisointimuotoja. Näistä sovitaan erikseen. Yhteisorganisaatiomuotoja voivat olla mm. kunnalliset liikelaitokset joko ns. isäntäkuntamallin pohjalta sopimusperusteisesti toteutettuina, yhteisomisteisina kunnallisina liikelaitoksina toimivina tai osakeyhtiömuotoisesti organisoituina. Lähtökohtana organisointia koskevissa järjestelyissä on, että kunnat itse päättävät, mihin seudullisiin organisointijärjestelyihin ne osallistuvat ja mihin eivät. Kyse on kuntalain 76 §:n mukaisesta kuntien vapaaehtoisesta yhteistoiminnasta.

3. Ensimmäisen vaiheen yhteistoimintajärjestelyt

Ensimmäisessä vaiheen yhteistoimintajärjestelyjä varten ehdotetaan yhteis-toiminnan organisoimista seuraavien viidentoista (15) toiminnon osalta:

- Ensihoito ja sairaankuljetus
- Kuntoutus ja apuvälinetoiminta
- Päihde- ja mielenterveystyö
- Sosiaali- ja terveydenhuollon päivystystoiminta
- Laboratoriopalvelut
- Kuvantaminen
- Informaatio- ja kommunikaatiopalvelut
- Lastenvalvojan palvelut
- Valvotut tapaamiset
- Vammaispalvelut ja kehitysvammahuolto
- Ympäristöterveydenhuolto
- Suun terveydenhuolto
- Työterveyshuolto
- Vanhuspalvelut
- Puhelinneuvontapalvelut

Kussakin em. toiminnossa katsotaan seudullisen yhteistoiminnan olevan toiminnallisesti, taloudellisesti ja resurssien käytön kannalta perusteltua.

4. Toimeenpantavat yhteistoimintajärjestelyt

Edellä kuvatuista yhteistoimintakohteista ehdotetaan käynnistettäväksi toimeenpanovalmistelu seuraavasti:

- Tavoitteena on järjestää ensihoito- ja sairaankuljetuspalvelut sekä niihin liittyvät hallintopalvelut seudullisena yhteistoimintana siten, että yksiköitä voitaisiin käyttää joustavasti kuntarajat ylittäen, kuljetukset voitaisiin järjestää logistisesti järkevästi ja koulutus-, laadunhallinta- ja talousjärjestelmät olisivat alueella yhtenäisiä.

Ensihoidon järjestäminen organisoidaan seudullisesti perustamalla Keski-Uudellemaalle alueellinen hallintoyksikkö, joka vastaa kaikkien hankealueen kuntien sekä sairaankuljetuksen ja ensihoidon että ensivastetoiminnan järjestämisestä niiden kuntien osalta, jotka päättävät tähän yksikköön liittyä. Yksikkö voi toimia joko sairaanhoitoalueen vastuuyksikkönä tai sen osana tai sitä

varten voidaan muodostaa terveydenhuollon osana toimiva kunnallinen liikelaitos, mikäli tarvittavat lainmuutokset astuvat voimaan.

Ensihoitoyksikkö vastaa palvelusopimusten laatimisesta kuntien asettaminen tavoitteiden mukaisesti ja operatiivisen toiminnan kilpailuttamisesta tarvittavilta osin. Ensihoitoyksikkö vastaa myös hallinnollisen työpanoksen (vastuulääkäriin tehtävät, suunnittelija, lääkintäesimiehet, tarvittava sihteerityövoima) järjestämisestä tai palkkaamisesta. Ambulansseja ja muita yksiköitä ei sidottaisi tiettyyn kuntaan tai päivystyspaikkaan, vaan toiminnan tehostamiseksi yksiköitä käytettäisiin tarpeen mukaan kuntarajoista riippumatta. Kiireellisissä tehtävissä voidaan näin lyhentää potilaan tavoittamisviiveitä, kiireettömissä tehtävissä taas suunnitella kuljetukset logistisesti tehokkaasti.

- Seudullinen sosiaalipäivystys on erikseen suoritettuna valmistelutyön pohjalta päätetty käynnistää vuoden 2007 alussa
- Työterveyshuolto ehdotetaan toteutettavaksi seudullisen yhteisorganisaation pohjalta siten, että Järvenpään kaupunki toimii seudullisen työterveyskeskuksen isäntäkuntana. Työterveyskeskus muodostaa kunnallisen liikelaitoksen Järvenpään kaupungin organisaatiossa ja sille asetetaan johtokunta, johon nimetään kunkin po. liikelaitokseen liittyvän kunnan edustajat. Työterveyskeskus jakautuu erikseen suunniteltavalla tavalla lähipalveluyksiköihin. Perustettavan työterveyskeskuksen liiketoimintasuunnitelman valmistelu käynnistetään välittömästi.
- Päihde- ja mielenterveyspalveluja varten ehdotetaan asetettavaksi sosiaalitoimen, perusterveydenhuollon ja erikoissairaanhoidon edustajista koostuva ohjausryhmä, joka koordinoi päihde- ja mielenterveystyön Keski-Uudenmaan alueella. Ohjausryhmän alaiseksi ehdotetaan muodostettavaksi toiminnallinen yhteistoimintaorganisaatio, joka jakautuu palvelulinjoihin. Kullakin palvelulinjalla on vetäjä, joka toimii seutuyhteistyön koordinaattorina po. toiminnon osalta. Yhteistoimintajärjestelmä ehdotetaan käynnistettäväksi välittömästi.
- Ympäristöterveydenhuolto ehdotetaan järjestettäväksi seudullisen yhteisorganisaation toimesta joko siten, että se toimii ympäristöterveyskeskuksena osana terveydenhuoltoa tai siten että ympäristösuojelu ja ympäristöterveydenhuolto muodostavat yhden yhteisen yksikön. Toiminnan ja hallinnon lähempi toimeenpanosuunnittelu ehdotetaan annettavaksi KUUMA-hallituksen asettamalle, asiaa selvittäneelle työryhmälle siten, että po. työryhmää täydennetään KUUMA-kuntien terveyskeskusten johtavilla lääkäreillä sekä Hyvinkään kaupungin terveyskeskuksen johtavalla lääkärillä ja kaupungineläinlääkärillä. Yhteisorganisaatio ehdotetaan käynnistettäväksi vuoden 2009 alusta lukien.
- Terveydenhuollon puhelinneuvontapalvelujen osalta ehdotetaan, että Hyvinkään sairaanhoitoalueen kunnat, Keravan kaupunki ja Hyvinkään sairaala kuuluvat ainakin toistaiseksi pääkaupunkiseudun puhelin-neuvontapalvelujen piiriin HUSin kautta tehdyn sopimuksen mukaisesti. Järjestely jatkuu toistaiseksi.

5. Jatkosuunnittelua edellyttävät yhteistoimintajärjestelyt

STEHU-hankkeen yhteydessä tai siihen liittyen on käynnistetty useiden seudullisen yhteistoiminnan piiriin kuuluvien toimintojen suunnittelu. Tämä ehdotetaan vietäväksi loppuun perustettavan sosiaali- ja terveydenhuollon neuvottelukunnan ohjauksessa vuoden 2007 kuluessa. Po. hankkeista ehdotetaan seuraavaa:

- Kuntoutus- ja apuvälinetoiminnan suunnittelu on annettu työryhmän tehtäväksi. Lähtökohtana toiminnan järjestämisessä on seudullinen järjestely, jonka organisointitapaan on otettava kantaa työryhmän työn valmistuttua. Työryhmän

ehdotusten valmistelu päätöksentekoa varten ehdotetaan annettavaksi perustettavalle sosiaali- ja terveydenhuollon neuvottelukunnalle

- Terveydenhuollon päivystystoiminnan suunnittelua on suoritettu työryhmätyönä. Lähtökohtana toiminnan järjestämisessä on terveydenhuollon päivystystoiminnan seudullinen järjestely siten, että päivystyspisteiden määrää voidaan vähentää kuntarajat ylittävää palvelujen yhteiskäyttöä edistämällä. Ehdotusten valmistelu päätöksentekoa varten ehdotetaan annettavaksi perustettavalle sosiaali- ja terveydenhuollon neuvottelukunnalle
- Laboratorio- ja kuvantamistoiminnan osalta on valmistunut ns. Pyörre-projektin raportti. Po. toiminnoista on kuitenkin ennen lopullisten ehdotusten tekoa käynnistetty KUUMA-hallituksen edellyttämä kustannuslaskenta. Laskenta valmistuu tammikuun 2007 aikana. Päätösehdotusten valmistelu ehdotetaan annettavaksi perustettavalle sosiaali- ja terveydenhuollon neuvottelukunnalle
- Lastenvalvojan palveluiden ja valvottujen tapaamisten osalta todetaan, että elatustuen myöntäminen ja maksatus siirtyy Kelalle viimeistään vuonna 2009. Myös rahoitus siirtyy valtiolle. Elatusapusopimusten ja tapaamissopimusten tekeminen ja vahvistaminen jää kunnille, ts. lastenvalvojan palvelut säilyvät kunnissa. Kuuma-kuntien sosiaalipalvelutyöryhmä valmistelee ehdotuksen lastenvalvojan palveluiden uudelleen organisoinnista seutukunnallisesti 31.3.2007 mennessä. Valvottujen tapaamisten seutukunnallisesta järjestämisestä valmistuu saman työryhmän ehdotus 31.3.2007 mennessä. Työryhmän ehdotusten valmistelu päätöksentekoa varten ehdotetaan annettavaksi perustettavalle sosiaali- ja terveydenhuollon neuvottelukunnalle
- Vammaispalvelujen ja kehitysvammahuollon järjestämistä koskevassa suunnittelussa on nojaututtu KUUMA-yhteistyön sosiaalipalvelujen asiantuntijaryhmään. Työryhmä on määritellyt työskentelynsä painopiste-alueiksi aikuissosiaalityön sekä vammaispalvelut, ja vammaispalveluista on valmistunut oma raporttinsa. Raportissa esitetyt toimenpide-ehdotukset edellyttävät vielä jatkovalmistelua, mitä varten ehdotetaan käynnistettäväksi vielä erillinen jatkohanke. Hanke ehdotetaan toteutettavaksi perustettavan sosiaali- ja terveydenhuollon neuvottelukunnan alaisuudessa
- Suun terveydenhuollon suunnittelussa on toiminut työryhmä. Selvitysten perusteella katsotaan, että kuntakoon ollessa Keski-Uudellamaalla varsin suuri ei nykyiseen kuntakohtaisesti organisoituun lähipalvelujärjestelmään ole tarvetta suunnitella muutoksia. Tästä huolimatta yhteistoimintaa suun terveydenhuollon osalta jatketaan, ja on tarkoituksenmukaista, että neuvottelukunnan alaisuudessa toimii myös suun terveydenhuollon seudullinen ohjausryhmä
- Vanhuspalvelujen osalta toimii erillinen kehittämishanke, jolla on myös omaa hankerahoitusta. Vanhuspalveluhanke on kuitenkin toiminut tiiviissä yhteistyössä STEHU-hankkeen kanssa, mutta sen aikataulu ulottuu vuoden 2008 syksyyn. Hankkeen jatkaminen ehdotetaan toteutettavaksi muodostettavan neuvottelukunnan alaisuudessa

Ehdotus jatkotoimenpiteiksi

Sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistoiminnan jatkamiseksi keskeisessä asemassa tulee olemaan STEHU-hankkeessa valmisteltu yhteistoimintasopimus sekä sen toteuttamista valmisteleva sosiaali- ja terveydenhuollon neuvottelukunta. Tällä järjestelyllä katsotaan saatavaksi aikaan järjestelmällinen ja suunnitelmallinen yhteistyöjatkumo KUUMA-kuntien ja Hyvinkään kaupungin kesken. Tämä järjestely tekee myös mahdolliseksi jatkossa tarvittavien organisatoristen ratkaisujen valmistelun ja palvelujen yhteiskäyttöä koskevien järjestelyjen toteuttamisen.

Oleennaista neuvottelukunnan toiminnassa on se, että neuvottelukunnan alaisuudessa toimivat toimintokohtaiset ohjausryhmät toimivat tehokkaasti ja huolehtivat käytännön yhteistyöstä säännöllisesti ja määrämuotoisesti.

Edellä sanotun perusteella ehdotetaan, että heti neuvottelukunnan työn käynnistyttyä sen piirissä selkeästi määritellään toimintatavat ja pelisäännöt sekä neuvottelukunnan että sen alaisten toimintokohtaisten, käytännön yhteistoimintaa toteuttavien ohjausryhmien työlle. Nämä määrittelyt on myös käsiteltävä KUUMA-hallituksessa ja sopijapuolten toimitelmissä.